

EUSKARAREN GIROA BAZTANEN

Elizondo 79-VII-20

Mariano Izeta

Euskararen egoera Baztanen bizkor dagoen ala ez behar genuke erakutsi. Ni baztandarra naizenez gero ezagutzen dut nere sor-lekua eta ezagutzen dut hemengo jendea. Zer erranen dut bada euskararen egoerari buruz? Erran dezaket oraindikan bizirik dago la Baztanen eta gure eskualdean bizi garenetatik ehuneko hiruetan hogeitamar edo gehiago ere euskaldunak gabela. Egia erran nere sort-herria Elizondo dugu herririk erdaldunena, haundiena ere bai eta badakigu ere herri haundietan jendea lehenago erdalduntzen dela eta euskarak galtzen duela indarra. Gazte eta haur elizondar gehien gehienek ez dakite euskaraz, hori egia da, baina hortako dine badira ere aunitz gazte eta haur euskaraz ederki dakitenak. Gaitz hau ez da oraikoa. Ni hemen sortua naiz eta nere ama ere bai eta baita ere nere aitetxi eta amatxi eta aintzinekoak ere dudarik gabe. Hortaz badakit hemengo berri. Lehenago ere gure haur denboran duela berrogeita hamabortz urte Elizondoko kaletarrak arraz erdaldunduak zauden, orduan ere Elizondoko karraketan erdara nagusi. Kaletarrak bai erdaldunak baina ez ordea hauzokoak eta baserrietan bizi zirenak, hok guziak euskaldun garbiak baitziren. Denbora hartan baserrietan eta herri ttipietan ez zen erdararik. Elizondoko herriaren erdalduntzea ez da oraikoa, gaitz hau lehenagotik dator, ia laueta hogen urte eta gehiago hain segur. Baina gezurra iduritzen bazaigu ere Elizondoko herria orai baino erdaldunago egona da. Orai badirudi berpiztu dela eta herrian euskara gehiago mintzatzen dela. Baina horrek badu bere arrazoina. Elizondo haunditu da baina zorionez Baztango jendetaz horniturik, baserriak utzi dituztenak eta bertze herrietatik Elizondora bizitzera etorri direnek haunditu dute gure herria. Beti ere herria euskaldun jendez

hornitzen delarik pozgarri da. Gainera ikastola ere badugu eta ehun eta berrogei haurrekin. Halere erdara beti nagusi eta ez hemen bakarrik, baita Baztango bertze herri aunitzetan ere. Lehenago erro errotik herri euskaldun zirenak eta haurrak ere karriketan euskaraz mintzaten, orai erdaldunduta ikusten ditugu. Aunitz badira beren etxetan erdaraz mintzaten direnak, guraso euskaldunak eta kasik erdaraz ez dakitenak maiz aditzen badugu beren haurrekin erdaraz ari direla. Erran dezadan horixe dela Euskal Herriak duen gaitzik haundienetako bat. Gurasoen errua euskararen galtzea, kontzientzarik eza, hau da hitz egokia. Bainan zorionez Baztanen ez dira denak berdinak, badira guraso euskaldunak beren etxeetan beti euskaraz mintzaten direnak. Euskara bizi da baztandarren ezpañetan eta haurren ezpañetan ere, denak ez baitira erdaldunduak. Eta orai baztandar haurren artean eginikako ikesta interesgarria ager dezadan. Inkesta hau Baztango Eskola Batuetan (Concentración Escolar) egina da.

Aurtengo Ikastaroan EGB-ko 5, 6, 7 eta 8 garrengo kur-suko 400 haurren artean, Euskarari buruz inkesta bat egina daukate. Haur baktxari hamabi galdera eta baita ere haur hoién gurasoei bertze zortzi galdera. Denak ez ditugu erakusiko bainan bi behintzat ager ditzadan:

Eskolako 400 ikasleei galdera hau: **BADAKIZU EUSKARAZ?**

Erantzuna: 280-ek BAI, ulertu eta mintzatu. 69-ek ulertu. 51-ek EZ.

Elizondoko 96-en haurren artean: 37-ek badakite. 20-ek ulertu bakarrik. 39-ek ez dakite.

* * *

Galdera hori bera 400 haur hoién gurasoei:

Baztan guziko 342 gurasoei: Badakite euskaraz 297. Ulertu 13. Ez dakite 30.

Elizondoko 91 gurasoen artean: Badakite 63. Ulertu bakarrik 4. Ez dakite 23.

* * *

Euskal Kontzientza negurtzeko galderak ere baziren:

Nahi zenuke eskolan euskarazko klaseak ematea?

400 haurren erantzuna: 292-ek Baietz. 67-ek bai, baina ez sobera. 39-ek ez dute nahi.

Elizondoko 96-ek: 62-ek Baietz. 21-ek bai, baina ez aunitzik. 13-ek ez dute nahi.

Baztan guziko 342 guraso: 225-ek. Bai. 82-ek ez aunitzik eta 28-ek ez dute nahi.

Elizondoko 96 gurasoei: 65-ek. Bai. 16-ek bai baina ez aunitzik eta 6-ek ez dute nahi.

Inkestaren bi galdera hoiek aski dira Baztango euskararen giroa aztertzeko. Horrek adierazten du gure egoera, ehuneko 70 euskaldun Baztanen. Ikusten dugunez Baztanen euskara bizi da eta hemen bizi garen gehien gehienak euskaldunak gara. Baina ez dezagun sobera espanturik egin, gure eskualdean ere bertze lekuetan bezala euskaraz dakiten aunitzen artean erdaraz mintzatzen baitira, batez ere Elizondon eta Iruriten. Bertze gañerako herriak euskaldunago dira, bereziki herri ttipia eta hauen artean, Aniz, Ziga, Berroeta, Azpilkueta, Amayur, Gartzain, Erratzu, Lekaroz, eskolako haurren arteko inkestak adierazten digun bezala. Bainan egia erran dezadan. Herri ttipi hauetako haurrek ere elkarren artean erdaraz aritzen dira, gehien gehienak. Norena den errua? Denak gara errudun. Halere gure sor-lekuan euskara bizirik dago. Euskal zaletasuna exkax xamar dabilela, hori ere bai, eta aunitzek gure mintzairarengatik axolarik ez dute la, baita hori ere. Euskaldunen artean hedatua dagoen min-bizia, gaitz bortitza eta lehen bai lehen garaitu behar duguna. Bainan nondago gure etorkizuna? Gazterian. Gazteak eta haurrak euskalduntzea eta kontzientziaztea. Ikastolak zaindu, Eskola Nagusietan euskara sartu eta euskal zaletasun egiazkoa gauza guzien gainetik.

Euskarak daukan baino arrakasta haundiagokoa behar luke eta hori gure baitan dago. Euskal Kultura, hori da gure helburua. Euskaldun jendeak behar luke euskara irakurri eta idatzi, irakurgai errexak eta euskara arrontean behar genituzke, mamidunak eta interesgarriak, euskaldun jendeak

ausnar ditzan, euskara garbia eta ongi mintzatua eta ez zenbait idazlek erabiltzen dutena. Herri mailan jokatu behar dugu, herrietako berriak, nekazalgoaren arazoak, euskal kultura, kondaira, hiztegi bertso, kirol eta bertze, beti ere euskararen zabalkunderako eta batez ere herrikoia. Arazo huni buruz badirudi "Baztandarren Biltzarra" Elkarteak, Aldizkari edo Berriketari bat argitaratzekotan dabilela. Asmo hoietan dabilta eta poztuko ginateke asmo eta nahikeria horiek, egia bihur daitezen. Berriketari hortan baztandar euskal idazle berriak saia daitezke eta gauza interesgarri agertu ere. Baztandar gazte hoien artean ezagutzen ditugu dozena erdi bat bai ederki idatzi dezatenak. Euskara baztandar kutsuarekin, denbora batez Bruno Etxenike, Frantzisko Lapitz, Xabier Lazkoz, Kruz Goienetxe, Damaso Legaz, Blas Fagoaga eta bertze aunitzek idazten zuten bezala.

Baztandarrok burrunba guti aterako dugu, ez gara "espantuntziek", baina emeki emeki bagoaz eta gure bideari lotuak etsitu gabe. Orain ere ez gaude lo, urteko egiten baita Ipuin Sariketa bat Baztango haurren artean. Hemen ere alfabetatzearen beharra badago eta nabari da haur hoiak ez dutela egundaino euskara irakurtzen. Aurten ere Jainkoa lagun, larrazkenean hain segur eta Euskal Jaien Mendeurrenaren ohoretan, baztandarren artean idatz-sariketa bat egin gogo dugu. Hau ere Herri mailan, gai errex bati buruz eta euskal kultura piztuarazteko.

Eta orain dei bat guraso baztandarrei: Zuen haurrekin euskaraz mintza zaitezte, ez dezagun hil gure arbasoengandik hartu dugun lore eder hori, ez dezagun hil gure euskal izpiritua. Familia euskararen harrobia da, Ikastola kulturarena eta zuen ahalmenaren negurrion saia zaitezte. Gure hizkuntza galtzen badugu ez dugu barkamenik.

Hil ezkilik ez, goratu bihotzak. Baditu ehun urte baino gehiago erran zutela euskara hil-urren zagola, bainan oraindikan bizirik dago eta biziko ere. Mintza gaitezen Axularrek seaskan ikasi zuen mintzairan, bere ama Azpilkuetarra baitzen, eta mintza gaitezen Jatsu eta Xabierko Frantziskoren mintzairan, gure Sainduaren ama ere Azpilkuetarra baitzen.

Eta holaxe bide huntatik jarraikiz gure mintzairak mendez mende iraun dezan mundua suntsitu arte.